

DOI 10.52363/2414-5866-2024-1-17

УДК 351.851: 37.091

Кузнецова Г.І., аспірант, КЗВО «ДАНО» Дніпропетровської обласної ради, м. Дніпро, ORCID: 0009-0007-2291-1090

Kuznetsova H., graduate student, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», Dnipro

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ КОМУНІКАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF COMMUNICATION PROCESSES IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN MODERN CONDITIONS

У статті здійснено вдосконалення механізмів публічного управління процесами комунікації в закладах освіти в сучасних умовах. Зокрема, визначено специфіку трансформації комунікативних процесів в сучасній освіті. Показано, що освіта дедалі частіше сприймається як процес вростання людини у культуру, особисте і творче засвоєння нею духовних цінностей, створення сприятливого середовища для вироблення молодого людиною власної світоглядної позиції, адаптації її у сучасному інформаційному суспільстві з метою подальшої успішної реалізації. Підкреслено, що, будучи соціальним інститутом суспільства, освітній заклад завжди відчував і відчуває на собі вплив соціального клімату у суспільстві. Економічні, правові, демографічні, культурні, духовно-моральні, соціально-психологічні процеси у своєму комплексному впливі визначають ціннісні орієнтації, мотивацію поведінки дітей та підлітків. Відзначено, що стратегічним завданням початку ХХІ століття стала модернізація освіти, де проблема управління процесом дорослішання перестає бути локальним завданням представників педагогічних професій і набуває характеру політичного та загальнонаціонального завдання через те, що інтереси суспільства і держави в галузі освіти не завжди збігаються з галузевими інтересами самої системи освіти. Виявлено проблеми публічного управління освітою в сучасних вітчизняних реаліях. Зазначено, що значне зниження культурного рівня сучасного суспільства, поширення масової культури, різноманіття субкультур значно ускладнює вирішення освітнім закладом його освітніх та виховних завдань, знижує рівень затребуваності якісної освіти суспільством загалом. Виокремлено напрями вдосконалення механізмів публічного управління процесами комунікації в закладах освіти. Підкреслено, що сучасне суспільство ставить перед освітнім закладом комплекс завдань зважаючи на те, що з усіма сферами культури дитину може ознайомити лише освітній заклад як повноцінний соціальний інститут сучасного суспільства. Однак для вирішення даного комплексу завдань потрібна і нова філософія освіти.

Ключові слова: публічне управління, механізми, заклад освіти, система освіти, соціальний інститут.

The article improves the mechanisms of public administration of communication processes in educational institutions in modern conditions. In particular, the specifics of the transformation of communicative processes in modern education is determined. It is shown that education is increasingly perceived as a process of human growth into culture, personal and creative assimilation of spiritual values by it, creating a favorable environment for the development of a young person's own worldview position, its adaptation in a modern information society in order to further successful implementation. It is emphasized that, being a social institution of society, an educational institution has always felt and feels the influence of the social climate in society. Economic, legal, demographic, cultural, spiritual-moral, socio-psychological processes in their complex influence determine value orientations, motivation of behavior of children and adolescents. It is noted that the strategic task of the beginning of the XXI century was the modernization of education, where the problem of managing the growing up process ceases to be a local task of representatives of pedagogical professions and acquires the character of a political and national task due to the fact that the interests of society and the state in the field of education do not always coincide with the sectoral interests of the education system itself. The problems of public administration of education in modern domestic realities are identified. It is noted that a significant decrease in the cultural level of modern society, the spread of mass culture, the diversity of subcultures significantly complicates the solution of its educational tasks by the educational institution, reduces the level of demand for quality education by society as a whole. The directions of improvement of mechanisms of public management of communication processes in educational institutions are allocated. It is emphasized that modern society sets a complex of tasks for the educational institution due to the fact that only an educational institution can acquaint a child with all spheres of culture as a full-fledged social institution of modern society. However, to solve this complex of problems, a new philosophy of education is also needed.

Keywords: public administration, mechanisms, educational institution, educational system, social institute.

Постановка проблеми. Розглядаючи соціалізацію як процес, з якого у дитині розвиваються якості, необхідні для успішного функціонування у суспільстві, слід зазначити, що аналізований феномен забезпечує наступність у розвитку культури, і навіть закріплення її цінностей у духовному житті людей. З функціональної точки зору система освіти входить до інституційних структур, що забезпечують соціалізацію індивідів.

У ході суспільного розвитку відбувається розробка та накопичення системи засобів ідейного, психологічного, організаційного характеру, спрямованих на виховання та навчання молодих поколінь, здатних успадковувати накопичений соціальний та культурний досвід як у галузі практичного перетворення дійсності, так і в галузі регулювання людських взаємин. Комунікацій-

ній стороні у створенні життя підростаючих поколінь надавалося величезне значення на будь-яких етапах суспільного розвитку, чи то архаїка, античність чи новий час. Проблемам виховання було присвячено праці педагогів і психологів, які приділяли велику увагу ролі спілкування у становленні дитині. Значний внесок у розробку теорії соціалізації особистості та місця спілкування (комунікації) у цьому процесі внесли соціологи та філософи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування комунікацій в закладах освіти досліджували численні вчені та практики, зокрема, О. Гомотюк, В. Маслова, М. Прищак та ін. Однак механізми публічного управління в зазначеній сфері в сучасних реаліях все ще залишаються недостатньо розробленими.

Постановка завдання. Враховуючи описану вище актуальність теми дослідження, метою статті є вдосконалення механізмів публічного управління процесами комунікації в закладах освіти в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються наступні завдання: 1) визначити специфіку трансформації комуникативних процесів в сучасній освіті; 2) виявити проблеми публічного управління освітою в сучасних вітчизняних реаліях; 3) виокремити напрями вдосконалення механізмів публічного управління процесами комунікації в закладах освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок ХХІ століття яскраво висвітлив диспропорцію, що розростається, між ступенем поінформованості підростаючого покоління і рівнем його моральності. Пріоритети прагматично орієнтованого наукоподібного знання сучасної системи освіти дедалі більше витісняли духовно-моральні цінності зі сфери повсякденного спілкування, системи нормативно-регламентуючих чинників поведінки [2; 6].

Відповідно, стратегічним завданням початку століття стала модернізація освіти, де проблема управління процесом дорослішання перестає бути локальним завданням представників педагогічних професій і набуває характеру політичного та загальнонаціонального завдання через те, що інтереси суспільства і держави в галузі освіти не завжди збігаються з галузевими інтересами самої системи освіти.

Освіта дедалі частіше сприймається як процес вростання людини у культуру, особисте і творче засвоєння нею духовних цінностей, створення сприятливого середовища для вироблення молодою людиною власної світоглядної позиції, адаптації її у сучасному інформаційному суспільстві з метою подальшої успішної реалізації [1; 4].

У діяльності самої системи освіти також відтворюється двояка функція процесу соціалізації: розвиток особистості та відтворення культурних цінностей у ряді поколінь.

Очевидно, що метою освіти є підготовка людини до входження у світ реальних життєвих процесів, коли особистість буде віч-на-віч з необхідністю усвідомленого вибору визначальних її життєвий шлях цінностей.

В Україні йде активний пошук нових моделей шкіл, відпрацьовуються і нові шкільні системи у структурі освіти, здатні вирішити поставлені завдання та «погасити» кризову ситуацію в освіті [2; 3].

Будучи соціальним інститутом суспільства, заклад освіти завжди відчував і відчуває на собі вплив соціального клімату у суспільстві. Економічні, правові, демографічні, культурні, духовно-моральні, соціально-психологічні процеси у своєму комплексному впливі визначають ціннісні орієнтації, мотивацію поведінки дітей та підлітків. У сучасних дослідженнях справедливо зазначається, що соціальний клімат у суспільстві, загальний рівень соціальної стабільності (або напруженості) в діючій соціальній структурі, та соціальне розшарування, стан етноконфесійних відносин створюють більш-менш прийнятні умови для діяльності школи, для вирішення поставлених перед нею завдань. Переплетення проблем економічного та соціокультурного розвитку суспільства, трансформація комунікативних процесів, що відбуваються під впливом посилення впливу інструментальної раціональності, її дедалі глибшого вкорінення в комунікативному просторі сучасної цивілізації, посилює духовно-моральне навантаження на школу [3; 5].

Наприклад, економічні чинники, фактичний стан фінансової системи у суспільстві здатні не тільки вплинути на рівень задоволення освітніх потреб громадян, а й визначають можливості бюджетного фінансування самої освітньої системи. Ситуація, що склалася в сучасній Україні, зокрема, в економіці, різко скорочує можливості оптимізації мережі шкіл, матеріального стимулювання праці працівників освіти, ставить тим самим як школу, так і всю систему освіти в умови виживання, що загрожує незворотністю процесу падіння якості української освіти, втрати престижу української середньої та вищої школи, і це при тому, що в даний час інститути освіти є чи не єдиними соціокультурними факторами стабілізації українського суспільства, збереження його соціокультурної ідентичності та морально-правової нормативності. Процеси аномії та маргіналізації, руйнування культури мовної картини світу ведуть до дестабілізації комунікативних процесів і, відповідно, – до десоціалізації особистості [1; 5].

Соціально-психологічні та етичні фактори, спосіб та стиль життя різних соціальних груп, реально діючі моральні норми та правила, як важливі показники соціокультурної ситуації вимагають від школи значної перебудови в роботі з дітьми, демонструючи їм норми та способи діяльності, поведінки, відносини, спілкування, які допомогли б зберегти свободу, почуття власної гідності, довіру та відкритість світу, людям, і водночас протистояти аморальності та нелюдності.

Стан культури у країні, рівень духовного здоров'я та культурних запитів населення визначають рівень освітньої активності та її спрямованості.

Очевидно, що значне зниження культурного рівня сучасного суспільства, поширення масової культури, різноманіття субкультур значно усклад-

нює вирішення школою її освітніх та виховних завдань, знижує рівень за-
требуваності якісної освіти суспільством загалом.

Безумовно, стан української освіти безпосередньо пов'язаний з тими процесами, які відбувалися в Україні протягом останньої чверті ХХ століття [1; 2]. По-перше, зазнала катастрофи сім'я старого типу і родина взагалі. Слід констатувати, що цей процес відбувається і у наші дні, коли ми є свідками загибелі першого соціального інституту дитини – сім'ї. Переважна більшість українських сімей вже не в змозі нести в собі функції соціального інституту суспільства, відповідно, практично зійшла нанівець «домашня школа», що колись існувала. По-друге, молодше покоління не цінує досвіду старших поколінь. Результатом цієї соціальної катастрофи, є “дезидеологізація суспільства”. По-третє, руйнується вся система цінностей. Саме ця соціальна криза найбільш гостро відбивається на другому соціальному інституті дитини – школі, а в суспільстві з'явився тип людини малограмотної, безкультурної, асоціальної, з психологією та менталітетом злочинця. Цей тип з'являється у суспільстві у всіх верствах населення і знаменує собою критичну загрозу для самого суспільства [3; 4].

Сучасне суспільство ставить перед школою комплекс завдань зважаючи на те, що з усіма сферами культури дитину може ознайомити лише заклад освіти як повноцінний соціальний інститут сучасного суспільства. Однак для вирішення даного комплексу завдань потрібна і нова філософія освіти. Суть перетворень, що відбуваються, полягає в тому, що реформа своєю головною метою бачить докорінне перетворення освітньої системи саме як соціального інституту, отже, і розглядати її варто і як педагогічну, і як соціальну враховуючи те, що заклад освіти та освіта в цілому виступають не тільки як механізм трансляції знань, а й як механізм включення людини у певну культурну традицію, який дає початок будь-якій національній культурі. Таким чином, заклад освіти є головним інститутом національної культури, формування нації та національної держави [1-3].

Висновки. Таким чином, заклад освіти, як організація “культурозберігаюча” і “культуростворююча” намагається самостійно протистояти негативним тенденціям у суспільстві. Все частіше обговорюється питання про зміну освітньої парадигми сучасної української школи на культуроцентристську. Так, кожен народ створює і розвиває свою “вітчизняну школу” і формує її на основі своєї національної культури, своїх позицій, тому кожна система освіти і заклад освіти, як соціальний інститут, набувають своїх соціокультурних рис і властивостей.

Специфічною особливістю української школи було те, що вона завжди виступала як інститут, що виховує, а домінантами української філософії освіти були «гуманістична орієнтація» освітнього процесу, акцентування своєї діяльності на особистості дитини, а також культуровідповідність нав-

чання та виховання відповідно до геополітичних та соціокультурних факторів української цивілізації, а також згідно її регіональним особливостям.

Список використаних джерел:

1. Гомотюк О. Комунікації в освіті: історія, теорія, практика: монографія. Тернопіль, 2020. 207 с.
2. Драгомирецька Н. М., Кандагура К. С., Букач А. В. Комунікативна діяльність в державному управлінні: навчальний посібник. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 180 с.
3. Крисяк С. В. Державне управління освітою: навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. «Державне управління освітою». Київ: НАДУ, 2009. 220 с.
4. Маслова В. А. Професійно-педагогічна комунікація як умова розвитку комунікативних можливостей педагога. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія». 2021. Вип. 3. С. 81–85.
5. Прищак М. Д. Трансформація освіти України: пошук парадигми // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2011. Вип. 35. С. 30–33.
6. Яковлев А. О. Філософські концепції освіти: методологічний і аналітичний потенціал // Вісник Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. 2013. № 2 (16). С. 91–99.

References:

1. Homotiuk O. Komunikatsii v osviti: istoriia, teoriia, praktyka: monohrafiia [Communication in education: history, theory, practice: monograph]. Ternopil, 2020. 207 p.
2. Drahomyretska, N. M., Kandahura, K. S. and Bukach, A. V. (2017). Komunikatyvna diialnist v derzhavnomu upravlinni : navchalnyi posibnyk [Communicative activity in public administration: tutorial], ORIDU NADU, Odesa,.
3. Krysiuk S. V. Derzhavne upravlinnia osvitoiu: navchalnyi posibnyk dlia slukhachiv, aspirantiv, doktorantiv spetsialnosti «Derzhavne upravlinnia osvitoiu» [tutorial for students, graduate students, doctoral students of the specialty “Public administration of education”], NADU, Kyiv.
4. Maslova V. A. Profesiino-pedahohichna komunikatsiia yak umova rozvytku komunikatyvnykh mozhlyvostei pedahoha [Professional and pedagogical communication as a condition for the development of communicative capabilities of a teacher]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Psykhohohiia»*. 2021. Vol. 3. P. 81–85.
5. Pryshchak, M. D. (2011), “Transformatsiia osvity Ukrainy: poshuk paradyhmy” [Transformation of education of Ukraine: search for paradigm], *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia: Pedahohika i psykhohohiia*, 2011. Vol. 35. P. 30–33.
6. Yakovlev, A. O. (2013), “Filosofski kontseptsii osvity: metodolohichni i analitychnyi potentsial” [Philosophical concepts of education: methodological and analytical potential], *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho”*. Vol. 2 (16). P. 91–99.